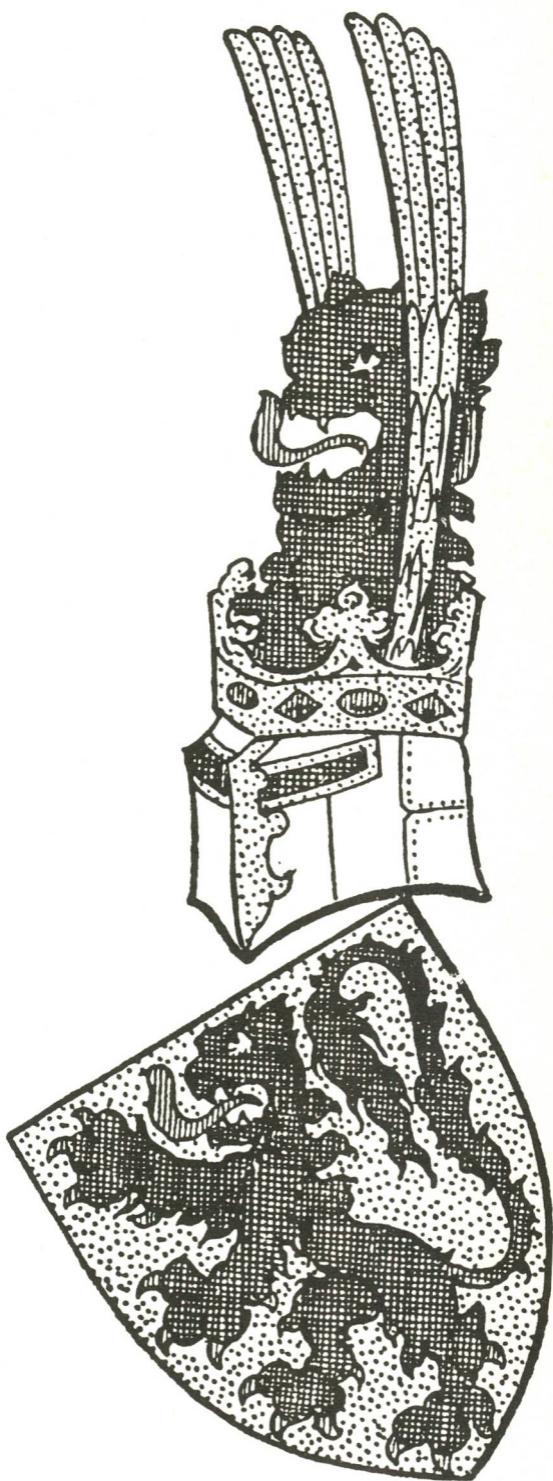

VLAAMSE LEEUW. Er bestaan veel sagen in verband met het leeuweschild als wapen van Vlaanderen en meer bepaald als persoonlijk schild van de graven van Vlaanderen. Het zou in 1180 door Filip van de Elzas, graaf van Vlaanderen, veroverd zijn op een sultan bij het beleg van Jeruzalem. Volgens een andere versie zou het ontnomen zijn aan de Koning van Albanië en volgens een derde zou niet de graaf van Vlaanderen, doch die van Gulik het schild veroverd hebben, niet op de sultan, maar op de sultanszoon. Beide graven hebben het elkaar dan betwist en de Koning van Frankrijk velde een salomonsoordeel: de graaf van Vlaanderen zou het ongewijzigd voeren en Gulik zou het vertonen, afgeboord met azuur. Deze sagen moeten een historische kern bevatten, doch tot hiertoe heeft men daar tevergeefs naar gezocht. De heraldiek tast in het duister omtrent de oorsprong van het leeuweschild. Ongetwijfeld is het van oosterse herkomst. De historie van Filip van de Elzas kan niet juist zijn als men weet dat hij pas in 1173 ter kruisvaart toog en dat zijn zegel met de klimmende leeuw in 1162 aan de keure van de Abdij ter Duinen werd gehecht. De leeuw komt ook reeds voor op de beroemde grafsteen van Godfried van Anjou (overleden in 1150), thans in het Museum van Le Mans. Alle Lotharingse prinsen namen de leeuw als kenteken aan omstreeks het eind van de 12de eeuw. De oudst bekende zegels die een leeuw dragen, zijn - behalve dat van Filips van de Elzas (1162) - dat van Hendrik I van Brabant (1202) en dat van Walram van Limburg (1214). Het wapenboek van de heraut Gelre (begonnen 1369 en bewaard in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel) toont zowel het oude wapen van Vlaanderen, „gegeerd van goud en lazuur (= blauw) met een hartschild van keel (= rood)” als het leeuweschild. Over deze wapenverandering lezen we in Den Boomgaert der Wapenen van Jan Lautte (1567): „... verlatende die oude wapenen van Vlaanderen ommedeylet van goude ende asur (blauw) verhief de ghene van synen verwonnen vyant, wesende van goude met den Leeu van sable (zwart).”

Het oude gegeerde wapen van Vlaanderen vinden we terug in de ene helft van het wapen van de provincie West-Vlaanderen, terwijl de andere helft het Vlaamse leeuwschild vertoont. Ook sommige gemeenten (Kortemark, Wakken, Werken) hebben een deel van het gegeerde oude wapen van

Het nieuwe wapen van Vlaanderen zoals het voorkomt in het wapenboek van de heraut Gelre (14de eeuw), bewaard in het Handschriftenkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

Vlaanderen in hun gemeentelijk wapen overgehouden. De provincie Oost-Vlaanderen voert het volledige oude leeuwschild: „van goud met een leeuw van sabel (= zwart), geklauwd en getongd van keel (= rood)”.

Het leeuwschild kende een sterke verbreiding. Het komt voor in de wapens van dertien van de zeventien Nederlandse provincies en in die van vele gemeenten en adellijke geslachten in heel West-Europa, meer bepaald rondom de Noordzee. In zijn Handboek der Wapenkunde toont Rietstap twintig verschillende wapenfiguren van de leeuw.

Op het eind van de 19de eeuw is de Vlaamse leeuw het symbool geworden van de V.B. Het jaar 1893 is in dit opzicht van bijzondere betekenis. Op 11 juli van dat jaar hing dr. A. Laporta te Lier voor het eerst de leeuwevlag uit. Zijn voorbeeld werd door een twintigtal inwoners gevolgd. In 't Manneke uit de Mane (1893) van Alfons van Hee wordt gemeld dat in West-Vlaanderen het 11 juli-feest meer en meer gevierd werd en dat men Vlaamse vlaggen zag, niet alleen in steden als Brugge, Kortrijk, Roeselare en Tielt, maar ook in de dorpen. H.J. Elias, die dit alles vermeldt in zijn Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte (IV, p. 375-376), wijst tevens op een streven omstreeks de eeuwwisseling en tot voor de Eerste Wereldoorlog vanwege Vlaamsgezinde groeperingen om de vaderlandse vlag, de nationale vlag uit te hangen. In 1901 deed Pol de Mont zelfs een oproep om de oude Brabantse driekleur hoog te houden en in 1910, vóór het Congres van het Davidsfonds te Sint-Niklaas, werd de bevolking uitgenodigd de nationale vlag uit te steken. Elias noteert hierbij: „Dit alles schijnt niet te wijzen op een reeds sterk ingeworteld gebruik of op een nationalistisch vasthouden aan een eigen nationale vlag met de Vlaamse leeuw”. Met de verscherping van de tegenstelling Vlaanderen-België, hoofdzakelijk tengevolge van de Vlaamse IJzertragedie, werd - vooral onder de Vlaamse Oud-Strijders en de jeugd, inzonderheid de studenten - een anti-Belgische tendens merkbaar, die zich uitte in afkeer van alles wat Belgisch-patriottisch leek. Men verkoos het zwart-geel van de Vlaamse vlag boven het zwart-geel-rood van de Belgische. Duidelijk kwam deze nationalistische houding tot uiting door de tong en de klauwen van de heraldische leeuw op vlaggen en speldjes zwart te kleuren. Het zag ernaar uit, dat de zwart-gele leeuwevlag het symbool zou worden van het Vlaams-nationalisme, terwijl de Belgisch gezinde minimalisten het rood van tong en klauwen behielden. Deze differentiatie in de symboliek zou vele jaren later nog tegenstellingen verwekken, o.m. bij de officiële instelling van de nationale symbolen door de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap in 1973.

Op 16 mei 1972 had de volksvertegenwoordiger E. Raskin een voorstel van decreet ingediend, waarbij de vlag van de Nederlandse cultuurgemeenschap een klauwende zwarte leeuw op gele achtergrond zou vertonen. Alvorens tot een definitieve behandeling te komen werden verscheidene adviezen ingewonnen, o.m. van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde en van de Raad van Adel. Op 10 mei 1973 kwam men tot een voorstel van decreet. Als overweging gold dat

Grafsteen van Geoffroy Plantagenet, overleden in 1150 (Museum van Le Mans).

„een veld van goud met een klauwende leeuw van sabel”, alhoewel heraldisch verantwoord, meer als een partijsymbool beschouwd moet worden. Daarnaast werd vooropgezet, dat beide leeuwen (zowel die met als die zonder rode tong en klauwen) Vlaamse leeuwen zijn. Maar de overgrote meerderheid (10 van de 12) was van mening, „dat moest gestreefd worden naar een algemene consensus opdat het embleem dat van de hele Vlaamse gemeenschap zou zijn”. Op 22 mei 1973 werd met 95 stemmen tegen 29 bij 2 onthoudingen een decreet aangenomen, waarvan art. 2 luidt : „De Nederlandse Cultuurgemeenschap heeft als vlag : in goud een leeuw van sabel, geklauwd en getongd van keel”. Van de koninklijke handtekening voorzien op 6 juli 1973 verscheen het „Decreet tot instelling van een eigen vlag, een eigen volkslied en een eigen feestdag van de Nederlandse Cultuurgemeenschap” in het Belgisch Staatsblad van 12 september 1973.

LITERATUUR : J.W. Wolf, *Niederländische Sagen* (1843, nrs. 85 en 94); - J.Th. de Raadt, *Sceaux armoriés des Pays-bas et des Pays avoisinants*, 4 dln. (1897-1901); - M. Servais, *Wapenboek van de Provinciën en Gemeenten van België* (1955); - C. Pama, *Heraldiek* (1957); - C. Pama, *Rietstap's Handboek der Wapenkunde* (1961, vierde uitgave); - C. Fox-

Davies, *Complete Guide to Heraldry XI. The heraldic Lion* (1961); - K.C. Peeters, *Eigen Aard. Wapensagen* (1963, derde uitgave, p. 152-153 en noot 59); - H.J. Elias, *Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte*, IV (1965); - K.C. Peeters, *Heraldiek en Sentiment: Een leeuw in de Cultuurraad*, in *Open Deur* (1972, nr. 7 / 8, p. 22-25).

KAREL C. PEETERS